

Ulkoministeriölle

Viite: Lausuntopyyntö 20.6.2018 / HEL7M1371-2

Asia: Lapsiasiavaltuutetun lausunto luonnoksesta Suomen kahdeksanneksi määräaikaisraportiksi kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevan kansainvälisen yleissopimuksen (CEDAW) täytäntöönpanosta

Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on arvioida ja edistää lapsen oikeuksien toteutumista Suomessa. Työn perustana on YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus (SopS 59 ja 60/1991), joka on lailla voimaan saatettu ihmisoikeussopimus. Lapsiasiavaltuutettu arvioi määräaikaisraportin luonnosta lapsen oikeuksien yleissopimuksen näkökulmasta.

CEDAW-sopimuksen määräaikaisraportointi

YK:n kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus (CEDAW) tuli Suomessa voimaan 1986 (SopS 68/1986) ja sitä yksilövalitusoikeudella täydentävä valinnainen pöytäkirja 2001 (SopS 21/2001). Yleissopimuksella perustettu naisten syrjinnän poistamista käsittelevä komitea seuraa yleissopimusvelvoitteiden toteutumista sopimusvaltioissa. Sopimusvaltioilla on velvollisuus antaa komitealle määräajoin tai komitean pyytäessä raportti yleissopimuksen kansallisesta täytäntöönpanosta.

Lapsiasiavaltuutetun kannanotot

Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on muun muassa arvioida lapsen edun ja oikeuksien toteutumista ja seurata lasten ja nuorten elinolosuhteita sekä eri tavoin kehittää yhteiskunnallista päätöksentekoa lasta koskevissa asioissa ja edistää lapsen edun toteutumista yhteiskunnassa (laki lapsiasiavaltuutetusta 1221/2004, 2 §). Lapsiasiavaltuutettu ehdottaa lausunnossaan raporttiluonnokseen tarkistettavaksi tästä näkökulmasta joitain omassa työssään esiin tulleita seikkoja.

Perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelmat

Kohdassa 49 todetaan, että Kansallinen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelma 2017-2019¹ tunnistaa nimenomaisesti naisiin kohdistuvan väkivallan ja siihen liittyvien raiskausta ja seksuaalista hyväksikäyttöä koskevien rikossäännösten tarkistamistarpeen ja naisten sukuelinten silpomisen erilliskriminalisointitarpeen. Lapsiasiavaltuutetun näkemyksen mukaan toimintaohjelma ei kuitenkaan ota kantaa erilliskriminalisointiin, kuten tästä lausumasta voisi saada kuvan, vaan kyseessä olevassa kohdassa (s. 66) viitataan Suomen saamiin huomautuksiin kansainvälisiltä ihmisoikeussopimusten valvontaelimiltä.

Artikla 5 Naisiin kohdistuva väkivalta

Lapsiasiavaltuutettu pitää tärkeänä, että artiklan 5 täytäntöönpanossa otetaan kattavasti kautta linjan huomioon lapset. Artiklassa korostetaan, että lapsen etu on otettava kaikissa tapauksissa ensisijaisesti huomioon. Tässä kohdin on siten tärkeää tarkastella erityisesti tyttöihin kohdistuvaa väkivaltaa, mutta myös naiseen kohdistuvan väkivallan suoria ja välillisiä seurauksia hänen lapsilleen.

Artiklan 5 alle kuuluviin lainsäädäntötoimiin (kohdat 66-76) tulisi tarkentaa parhaillaan lausuntokierroksella oleva hallituksen esitysluonnos lapsiin kohdistuvia seksuaalirikoksia koskevien rikoslain säännösten muuttamisesta.² Esitysluonnoksessa ehdotetaan korotettavaksi lapsen seksuaalisen hyväksikäytön enimmäisrangaistus 4 vuodesta 6 vuoteen vankeutta ja säädettäväksi erillinen rangaistussäännös tapauksiin, joissa nykyisin sovelletaan samanaikaisesti raiskausta ja lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä koskevia säännöksiä.

Lapsiin kohdistuvien pahoinpitely- ja seksuaalirikosten yhteydessä tehtävää viranomaisten yhteistyötä ja tiedonvaihdon koordinoitua on kehitetty Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksella Lastenasiainalo-hankkeessa (LASTA).³ Vaikka malli ei olekaan toistaiseksi laajentunut kansalliseksi toimintamalliksi, on hankkeen aikana saatu paljon hyödyllistä tietoa, jota on ilmeisesti hyödynnetty esimerkiksi LAPE-kärkihankkeessa. Kärkihankkeessa on käsitelty muun muassa eropalveluita sekä vanhemmuuden ja parisuhteen tukea, joilla on suuri merkitys myös perheväkivallan ehkäisyssä. LASTA-hankkeen maininta voisi sijoittua myös raporttiluonnoksen kohtaan Seksuaalirikosten uhrien tukipalvelut (kohdat 88-94).

Sukuelinten silpominen

Kohdassa 77 todetaan, että sukuelinten silpominen on rangaistavaa rikoslain 21 säännösten perusteella. Vaikka lainsäädäntö on sinänsä yksiselitteinen, käytännössä ei FGM-tapauksia oikeusasteissa ole käsitelty. Tässä kohdin olisi hyvä todeta kansalaisaloite asiaa koskevan erityissääntelyn aikaansaamiseksi, johon loppupäätelmässä 17 myös viitataan.⁴

Kohdassa 80 mainitun ministeriön ja THL:n vuosittaisten työkokousten lisäksi Ihmisoikeusliiton johdolla kokoontuu FGM-verkosto, joka muodostuu viranomaisten, järjestöjen ja sosiaali- ja terveydenhuollon edustajista. Verkoston tarkoituksena on toimia keskustelufoorumina sekä tiedon välittäjänä. Ihmisoikeusliiton KokoNainen-hanke on toiminut vuodesta 2002 tyttöjen sukuelinten silpomisen ennaltaehkäisemiseksi, ympärileikkattujen naisten hyvinvoinnin edistämiseksi ja asenteiden muuttamiseksi Suomessa.⁵

Maahanmuuttovirasto ja vastaanottokeskukset kehittävät jatkuvasti omaa toimintaansa, jotta sukuelinten silpominen tunnistettaisiin ja osattaisiin toimia naisten ja lasten edun mukaisesti turvapaikkaprosessissa ja maahanmuuttoasioissa. Esimerkiksi vastaanottokeskusten sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstölle on järjestetty asiaa koskevaa koulutusta.

Pakkoavioliitto

Lapsiasiavaltuutettu on esittänyt kantanaan, että avioliiton solmiminen tulisi sallia vasta 18-vuotta täyttäneille. Oikeusministeriö on kesäkuussa 2018 lähettänyt lausuntokierrokselle arviomuistion alaikäisavioliittojen sääntelytarpeesta.⁶ Muistiossa arvioidaan sekä Suomessa solmittaviin alaikäisavioliittoihin liittyvää poikkeuslupamenettelyä että ulkomailla solmittujen alaikäisten avioliittojen tunnustamista. Muistiossa esitetään myös mahdollisia lainsäädännön kehittämisehdotuksia. Muistio ja sen ehdotuksista tulisi mainita määräaikaisraportissa.

Auttamisjärjestelmä

Kohdissa 116-121 käsitellään ihmiskaupan auttamisjärjestelmää. Lapsiasiavaltuutetun näkemyksen mukaan vuonna 2015 tehdyt muutokset lakiin kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta (746/2011) paransivat lapsen asemaa ihmiskaupan uhrina ja uhrin läheisenä. Muutoksella vahvistettiin muun muassa auttamisjärjestelmän, poliisin ja lastensuojelun yhteistyötä. Maininta lakimuutoksesta olisi hyvä lisätä raporttiin.

Jyväskylässä 29.8.2018

Tuomas Kurttila
Lapsiasiavaltuutettu

Merike Helander
Lakimies

¹ Verkossa <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/79277> .

² Lausuntopyyntö www.lausuntopalvelu.fi Lapsiin kohdistuvat seksuaalirikokset, dnro VN/4346/2018.

³ Tarkemmin <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/erityiskysymykset/pahoinpitely-ja-seksuaalinen-hyvaisikaytto/lasta-malli>

⁴ Kansalaisaloite Tyttöjen sukuelinten silpomisen kieltäminen <https://www.kansalaisaloite.fi/fi/aloite/3056>

⁵ <https://ihmisoikeusliitto.fi/toiminta/kokonainen/>

⁶ <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/160947>